

SEBASTIAN HAFFNER • **Churchill**

SEBASTIAN HAFFNER 1907'de Berlin'de doğdu. Hukuk alanında doktora yaptı. 1938'de İngiltere'ye iltica etti ve *Observer*'da gazeteci olarak çalışmaya başladı. *Bir Alman'ın Hikâyesi* adlı kitabını sürgünde yaşadığı Londra'da 1939 yılında kaleme aldı (Türkçesi Hulki Demirel çevirisiyle İletişim Yayınları tarafından 2018'de yayımlandı). 1954 yılında Almanya'ya geri döndü. Önce *Die Welt*, sonra *Stern* için yazdı. Büyük ilgi gören *Anmerkungen zu Hitler*'in (*Hitler Üzerine Notlar*, çev. Hulki Demirel, İletişim 2019) de aralarında olduğu bir dizi çok okunan tarih kitabı vardır. 1999 yılında hayata veda etti.

Churchill

© 1967 Rowohlt Verlag GmbH, Hamburg

Bu kitabın yayın hakları Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3690 • Biyografi Dizisi 46

ISBN-13: 978-975-05-3980-0

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

EDİTÖR İsmet Melenagzı

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Winston Churchill

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Beyza Metin

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SEBASTIAN HAFFNER

Churchill

Churchill

ÇEVİREN *Tanıl Bora*

İÇİNDEKİLER

<i>KRONOLOJİ</i>	7
Baba ve Oğul	9
Genç Churchill	27
Radikal	41
Yüksekten Uçuş ve Düşüş	57
Gerici	73
Herkese Karşı Tek Başına	89
Déjà vu	105
Kaderin Adamı	117
Zafer ve Trajedi	135
Son Mücadele	151
<i>TANIKLIKLAR</i>	165
<i>KRONOLOJİ</i>	171

KRONOLOJİ

1874	30 Kasım	Winston Churchill Blenheim sarayında doğdu
1876-1879		Dublin'de çocukluk
1881-1892		Ascot, Brighton ve Harrow'da okul
1893-1894		Sandhurst'te askerî öğrenci
1895	Ocak	Babasının ölümü
	Mart	4. Süvari Alayı'nda teğmen
	Kasım	Küba'da savaş muhabiri
1896		Hindistan: Polo ve kendini eğitime
1897		Kuzeybatı sınırında muharebelere katıldı
1898		Sudan seferine ve Omdurman muharebesine katıldı
1899		Ordudan ayrılış, başarısız Avam Kamarası adaylığı
		Boer Savaşı'nda savaş muhabirliği; esir düşüş ve kaçış
1900		Yeniden subay oldu; Boer Savaşı'na katıldı ve Avam Kamarası'na seçildi
1904		Muhafazakârlardan liberallere geçiş
1906		Sömürgelerden sorumlu müsteşar

1908		İktisat Bakanı Clementine Hozier'le nikâh
1910		İçişleri Bakanı
1911	Ekim	Amiralliğin Birinci Lordu
1914		Antwerpen savunması - istifa talebi
1915	18 Mayıs	Amiralliğin Birinci Lordluğu'ndan azledildi
		Lancaster Düklüğü Şansölyesi oldu
	Kasım	İstifa etti
		Flandre'de müfreze komutanı
1916	Mayıs	Avam Kamarası'na dönüş
1917	Temmuz	Silahlanma Bakanı
1919	Ocak	Savaş ve Havacılık Bakanı
1920		Sömürgeler Bakanı
1922	Ekim/Kasım	Hükümetin düşüşü ve seçim yenilgisi
1924		İkinci parti değişikliği: Liberallerden muhafazakârlara geçiş
	Kasım	Hazine Bakanı
1929		Hükümetin düşüşü
1930		Muhafazakâr gölge kabineden istifa
1939	4 Eylül	Tekrar Amiralliğin Birinci Lordu
1940	10 Mayıs	Başbakan ve Savunma Bakanı
1943	Kasım	Tahran Konferansı
1945	Şubat	Yalta Konferansı
	Mayıs	Savaşın bitişi ve koalisyon hükümetinin sonu, muhafazakâr hükümetin başbakanı
	Temmuz	Yeni seçimlerde kaybeden hükümetin düşüşü
1945-1951		Muhafazakâr muhalefetin önderi
1951	Ekim	Yeniden muhafazakâr hükümetin başbakanı
1953		Beyin kanaması Nobel Edebiyat Ödülü
1955	5 Nisan	İstifa
1965	24 Ocak	Vefatı

Baba ve Oğul

Church kilise demektir, Hill ise tepe. Churchill İngilizcede, Almancada Kirchberg'in¹ tınlayacağı gibi tınlar: Kırsal aristokrazi tınısı vardır bu isimde. Churchill'ler 17-18. yüzyıl dönümüne kadar İngiltere'nin güneybatısında kırsal aristokrazi idi; aile, veya onun bir kolu, yüksek soylular arasına girmişti. Bu, 1650'de John Churchill olarak doğan ve 1722'de Marlborough Dükü namının ilk taşıyıcısı olarak ölen bir soyun sıradışı bir filizi aracılığıyla olmuştu: bir Shakespeare kraliyet dramından fırlamış bir karaktere benziyordu, hem saraylı idi hem dâhi, hem diplomat hem vatan haini, hem komutan hem devlet adamı.

Marlborough, hayatının zirvesinde iken, 14. Louis'nin hâkimiyetini kıran ve tarih kitaplarında kuru ve biraz da küçümseyerek İspanya veraset savaşı diye tanımlanan muazzam Avrupa ittifak savaşının kalbi ve ruhu idi. Neredeyse bir Churchill aile skandalı idi, bu savaş. Marlborough Dükü John Churchill, ittifakları kurmuş ve bir arada tutmuş, savaşın siyasal ve –Prens Eugen'in yanında– askerî önderliğini yapmıştı; kardeşi George İngiliz donanmasına komuta edi-

1 Kilise dağı, kilise tepesi.

yordu, kardeşi Charles en önemli askerî kurmayıydı. Öteki tarafın ise en parlak generali olan, Berwick Dükü ve Fransa Mareşali James Fitzjames, keza bir Churchill'di: büyük Marlborough'nun kızkardeşi Arabella Churchill'in ve Stuart Kralı II. James'in biyolojik oğlu.

Lakin askerî kabiliyetin bu infilaki, soyun yaşam kuvvetini uzun süreliğine tüketmiş görünüyordu. Churchill'ler artık yüksek soyluluğa katılmışlar, İngiltere'yi yöneten birkaç yüz aileden biri olmuşlardı. Ne var ki izleyen bir buçuk yüzyılda İngiliz tarihinde içlerinden birisinin bile adı anılmaz. Ancak 19. yüzyılın altmışlı yıllarında yeniden bir Churchill sökün etti – çağdaşlarının bıkmadan kullandıkları tabirle, “bir meteor gibi”. Bu, Lord Randolph Churchill'di, Marlborough düklerinin üçüncüsünün oğlu ve Winston Churchill'in babası.

Kafa karışıklığını gidermek için şunu söylemeli: İngiliz soyluluk düzeni Kıta Avrupası'ninkinden farklıdır. “Unvan,” bir dükün (veya prensin veya kontun) yalnızca en büyük oğluna miras kalır. Daha küçük oğullar sadece nam olarak lorddurlar, ama aile adını yine taşırlar ve Lordlar Kamarası'nda değil Avam Kamarası'nda otururlar; yani o âlemi bilenler için toplumsal olarak pekâlâ yüksek aristokrasiden sayılısalar da hukuken artık vatandaş-burjuvadırlar. Artık bir unvan taşımayan *onların* oğulları da öyledir. Marlborough Dükü'nün bir oğlunun adının Lord Randolph Churchill olup onun oğlunun basitçe Mr. Winston Churchill olmasının açıklaması budur – ta ki ileri yaşında kuşandığı dizbağı nişanıyla tekrar kişisel soyluluk unvanını elde edip “Sir Winston Churchill” diye anılana kadar.

Lord Randolph'a dönelim. Onun kısa, parlak ve grotesk-trajik hikâyesinin gölgesi, birçok anlamda oğlunun hayatının üzerine düşmüştür ve her Winston Churchill biyografisinin buradan başlaması gerekir.

Lord Randolph, büyük atası Marlborough'la ortak bir özelliği vardı: tuttuğunu koparan, dâhiyane bir sezgi gücü. Büyük John'dan beri ilk defa bir Churchill deha sahibiydi – mamafih birçok aşırı üremiş ailede ancak dekadansla birlikte zuhur eden türden bir dehaydı bu. Marlborough, olanca derin, örtülü tutkululuğuyla, had safhada kendine hâkim bir adamdı, baş döndüren bir nezaketi, serin bir cazibesi vardı, sabırlı, hesapçı ve neredeyse insanüstü derecede sebatkârdı. Ahvadı ise bütün bunların tam tersiydi: ölçüsüz, heyheyli, ziyankâr, bu arada kabalık ölçüsünde incitici, sıcak kalpli, Donkişotluğa varacak kadar şövalye ruhlu, cesur, hatta delifişek – bir “deli herif,” hayranlıkla söylendiği gibi. Ama birçokları da onun kelime anlamıyla da “deliliğinden” bahseder, ciddiye almazlar. Eski Kraliçe Victoria mesela, kısa ömürlü şöhretinin zirvesindeyken ciddi ciddi ve kötücül bir şekilde “ruh hastası” demişti onun için. Adam sahiden de nihayetinde demanstan ölmüştü. Ancak 45 yaşındaydı.

Bir “deli herif”. 24 yaşındayken, Oxford'dan parlak bir başarıyla mezun olduktan sonra, hiçbir işin ucudan tutmadan ve adaylığını koyacağı Avam Kamarası'nın feshini bekleyerek, Fransa'da gezip dolanıyordu. Orada günün birinde yüzyılın muhteşem güzelliklerinden biriyle, bir sıkım kızıl derili kanı da taşıyan, Fransız-İskoç kökenli bir Amerikalıyla Jennie Jerome'la karşılaştı. 48 saat içinde nişanlanmıştı onunla. Babası New Yorklu sıkı bir iş adamıydı, milyonerdi, aynı zamanda sonradan görme ve eksantrik biri. Churchill ailesi niyetlenen evlilikten dehşete kapıldı; bunun üzerine de baba Jerome dehşete düştü (“Şu Amerikalılar şeytan gibi gururlu oluyor”). İki genç altı ay sonra Paris'teki Britanya Elçiliği'nde evlendiler. Yedi ay sonra ilk oğulları dünyaya geldi. Büyük Marlborough'nun zamanında anıt misali diktiği, kraliyet ikametgâhından aşağı kalmayan Blenheim

sarayının kıyafet odasında oldu bu doğum. Jennie ilerlemiş hamileliğine rağmen oradaki baloya davet edilmesi için ısrar etmişti. Dans sırasında ağırları tuttu. “Avrupa’nın en uzun koridorundan” geçerek balo salonundan yatak odasına gitmeye çabaladı ama ancak kıyafet odasına ulaşabildi. Orada, kadife manşonlar, kürk mantolar ve tüylü şapkalar arasında ani doğum gerçekleşti. Tarih 30 Kasım 1874’tü ve bu şekilde hayat verdiği oğul, Winston Churchill’di.

Bir yıl altı ay kadar sonra Londra’nın büyük dünyasında, merkezinde Lord Randolph’un bulunduğu feci bir skandal vuku buldu. Skandal, önce Galler Prensi’nin (daha sonra VII. Edward olacak), ardından Lord Randolph’un abisinin sevgilisi olan, yüksek aristokrasiden evli bir hanımefendiyle ilgiliydi. Derinden yaralanan Prens, iffet ve törenin cihangi-ri kesilerek, çifte boşanma ve müstakbel Dük’ün hanımefendiyle evlenmesi üzerinde ısrar etti. Kardeşinin durumuna üzülen ve ona sahip çıkan Lord Randolph, bir boşanma davasının, “majestelerinin kaleminden ve zihninden kaçır- vermiş” bazı mektupları kaçınılmaz olarak gün yüzüne çı- kartacağını alenen açıkladı.

Bunun üzerine Galler Prensi onu düelloya davet etti. Lord Randolph, Prens’in tayin edeceği her vekille dövüşeceğini bildirdi, müstakbel hükümdarına silah doğrultamazdı. Prens ise, bundan böyle Churchill’leri kabul edecek hiçbir evin kapısından adım atmayacağını söyledi. Derken, yaşlı bilge Başbakan Disraeli araya girdi. Yaşlı Marlborough Dükü’nü, bu hikâye unutulana kadar Kral Naibi sıfatıyla İrlanda’ya gitmeye ve vahşi oğlunu da özel sekreteri olarak yanına almaya ikna etti. Dük, daha önce yapılan bu şeref pâye teklifini, Kral Naipliğinin lükslerinin gerektirdiği muazzam masraflardan ötürü reddetmişti. Şimdi sızlanarak kabul etti. Churchill’ler bu farfaralı ilticalarına gittiler ve küçük Winston Churchill’in en eski hatıraları da İrlanda’ya dair